

VOJVODANSKI UČENICI O DISKRIMINACIJI

autori:
Oliver Muškinja
Ankica Dragin
Pavel Domonji

Istraživanje „Vojvodanski učenici o diskriminaciji“ Pokrajinski ombudsman sproveo je krajem 2011. godine sa ciljem da se prikupе relevantni podaci o tome kako srednjoškolci u Vojvodini shvataju diskriminaciju, kakvi su im stavovi u vezi sa diskriminacijom i konačno, da se utvrdi da li među učenicima postoji izražena diskriminacija na nacionalnoj, odnosno etničkoj osnovi.

SAŽETAK ISTRAŽIVANJA

Bulevar Mihajla Pupina 25
21000 Novi Sad

Tel: 021/487-41-44

Email: office@ombudsmanapv.org
Web: www.ombudsmanapv.org

Uvod

Istraživanje „Vojvođanski učenici o diskriminaciji“ Pokrajinski ombudsman sproveo je krajem 2011. godine sa ciljem da se prikupe relevantni podaci o tome kako srednjoškolci u Vojvodini shvataju diskriminaciju, kakvi su im stavovi u vezi sa diskriminacijom i konačno, da se utvrdi da li među učenicima postoji izražena diskriminacija na nacionalnoj, odnosno etničkoj osnovi.

...diskriminacija

Iako je diskriminacija često u fokusu pažnje javnosti i medija, gotovo sve rasprave o diskriminaciji završavaju se isključivo na podatku o tome da li je ona prisutna ili ne u okviru jednog društva i prema kojim pojedincima, odnosno društvenim grupama je ona najizraženija. O uzrocima pojave diskriminatornih stavova, odnosno posledicama koje diskriminacija može imati retko se govori.

Prema Zakonu o zabrani diskriminacije izrazi „diskriminacija“ i „diskriminatorno postupanje“ označavaju svako neopravdano pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje (isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva), u odnosu na lica ili grupe kao i na članove njihovih porodica, ili njima bliska lica, na otvoren ili prikriven način, a koji se zasniva na rasi, boji kože, precima, državljanstvu, nacionalnoj pripadnosti ili etničkom poreklu, jeziku, verskim ili političkim ubeđenjima, polu, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji, imovnom stanju, rođenju, genetskim osobenostima, zdravstvenom stanju, invaliditetu, bračnom i porodičnom statusu, osuđivanosti, starosnom dobu, izgledu, članstvu u političkim, sindikalnim i drugim organizacijama i drugim stvarnim, odnosno pretpostavljenim ličnim svojstvima.¹

1. Uzorak istraživanja

...o uzorku

- Istraživanje je sprovedeno u 12 gimnazija i stručnih škola u APV.
- Uzorkom je obuhvaćeno 488 učenika.
- Obuhvaćeno je 266 učenika muškog i 222 učenika ženskog pola.
- Uzorkom je obuhvaćeno najviše ispitanika srpske, mađarske, slovačke i rumunske nacionalnosti – sa značajno manjim udelom učenika hrvatske, rusinske, crnogorske, bunjevačke, bošnjačke, romske, makedonske i ukrajinske nacionalnosti.
- Najveći broj učenika je vrlo dobrog (37.5%) i odličnog (32.6%) uspeha.
- O nacionalnoj pripadnosti izjasnilo se 96.9% ispitanika, dok 81.3% ispitanika sebe smatra religioznom osobom.
- O veroispovesti nije želelo da se izjasni 14.5% ispitanika, a 20.3% na ovo pitanje nije odgovorilo.
- Najveći broj ispitanika je pravoslavne (175), rimokatoličke (73) i evangelističke (36) veroispovesti.
- Versku nastavu pohađa 51%, a građansko vaspitanje 49% ispitanika.

¹ „Sl. Glasnik RS“, broj: 22/2009.

Tri oblika diskriminacije dominiraju u odnosu na sve ostale: diskriminacija na osnovu nacionalne/etničke pripadnosti; diskriminacija na osnovu jezika/naglaska i diskriminacija na osnovu seksualne orijentacije.

Čak 96% ispitanika u svakodnevnoj komunikaciji koristi isključivo svoj maternji jezik.

2. Najvažniji nalazi istraživanja

- Ispitanici su ocenili da je u Srbiji najprisutnija diskriminacija na osnovu **seksualne orijentacije** i diskriminacija na **nacionalnoj/etničkoj** osnovi. Diskriminaciju na osnovu rase, socijalnog statusa, pola, starosti i invaliditeta ispitanici ocenjuju kao retko prisutnu.
- **Diskriminisano se osećao** 24.1% ispitanika, 49.1% ispitanika se nije osećao diskriminisano, dok 26.7% **ispitanika ne zna da li se osećao diskriminisano**.
- Najveći broj ispitanika se osećao diskriminisano zbog **jezika i naglaska kojim govori**, zatim zbog **nacionalne pripadnosti**, a u manjem broju zbog starosne dobi, govora dominantnog jezika sredine i religije.
- Diskriminacija se najčešće manifestovala **psihički** – ismevanjem, zastrašivanjem i sl. (67.2%), i **socijalno** – ignorisanjem ili isključivanjem iz grupe i sl.(46.5%). Značajno manje **fizički ili seksualno**.
- Više od polovine ispitanika (51.1%) **svedočilo je diskriminaciji druge osobe** – te osobe su bile diskriminisane zbog **nacionalne pripadnosti** (47.7%), **zbog jezika** (29.8%) i **zbog seksualne orijentacije** (28%).
- Od 488 ispitanika, njih **235 tvrdi da nema predrasude**, dok njih **105 tvrdi da ima predrasude prema seksualnim manjinama**.
- Ispitanici smatraju da **društvena sredina** (66%) i **porodica** (62.1%) čine ključne faktore koji utiču na pojavu netolerancije, mržnje, nacionalizma i sl. Sa manjim uticajem vide vršnjake, politiku i medije. **Najmanji uticaj prema ispitanicima imaju škola i crkva**.
- Velika većina ispitanika ističe da joj se **sviđa što ide u istu školu sa učenicima drugačije nacionalnosti** (80.8%).
- **Diskriminaciju u školi zapaža** 38.4% ispitanika, dok je **van škole zapaža** 42.9% ispitanika.
- Većina ispitanika smatra da je **potrebno sankcionisati učenike koji iskazuju diskriminatorne stavove** – 63.7%, suprotno smatra 17.5% ispitanika.
- Više od polovine ispitanika - 60.8% **ističe da postoji privilegovanost učenika druge nacionalnosti**, dok 14.2% **ispitanika ističe suprotno**.
- Trećina ispitanika - **34% nije zadovoljna stanjem u školi u pogledu diskriminacije**, dok 41.8% **ispitanika ističe da je takvim stanjem u školi zadovoljna**.
- **Prihvaćenim u društvu se oseća** 69.3% ispitanika, nasuprot 13.7% **koji se tako ne osećaju**.
- Velika većina ispitanika - 81.6% tvrdi da joj **nacionalna/etnička pripadnost ne predstavlja prepreku u uključivanju u različite aktivnosti**.
- Velika većina ispitanika - 68.6% **ističe da se ne oseća neprijatno u društvu ljudi drugačije nacionalnosti, kulture ili jezika**.

- Petina ispitanika – 20.3% **smatra da bi bilo bolje da postoje odvojene škole za učenika različite nacionalnosti.**
- **Agresivno ponašanje prema učenicima drugačije nacionalnosti** ispoljava 8.4% ispitanika.
- **Na odmorima, sekcijama, vanškolskim aktivnostima** sa ispitanicima drugačije nacionalnosti **ne druži se** 28.5% ispitanika, dok 39.2% **ispitanika tvrdi da se učenici iste nacionalnosti u školi grupišu i izoluju.**
- Većina ispitanika - 77.8% **istakla je da prijatelje ne treba birati na osnovu nacionalne pripadnosti**, dok suprotno ističe 8.7% ispitanika.²
- **Zbog nacionalne/etničke pripadnosti diskriminisano se ne oseća** 73% ispitanika, dok sa druge strane **diskriminisano se oseća** 9.6%.
- Skoro polovina ispitanika - 48.3% **tvrdi da nastavnici ne prave razliku između učenika na nacionalnoj osnovi**, međutim skoro trećina ispitanika **tvrdi suprotno** – 30.1%.
- Trećina ispitanika – 30.8% **tvrdi da školovanje neće nastaviti u Srbiji.**
- Nešto više od polovine ispitanika – 55.1% **se slaže sa tvrdnjom da nastavnici koji nisu iste nacionalnosti kao i oni, a znaju njihov maternji jezik hoće da im pomognu kada im nešto nije jasno**, dok se 27.8% **sa njom ne slaže.**
- Čak 63.9% ispitanika **smatra da su nastavnici koji nisu iste nacionalnosti kao oni prema njima strožiji, dok suprotno** misli veoma mali broj ispitanika –12.8%.
- Ispitanici smatraju da **nastavnici ne onemogućavaju učestvovanje učenika drugih nacionalnosti u aktivnostima i priredbama škole** - 63.8%.
- Više od polovine ispitanika – 60.7% **smatra da profesori poštuju osećanja učenika pripadnika drugih nacija.**
- Velika većina ispitanika – 71.8% se ne slaže sa stavom **da zbog svoje etničke pripadnosti ne dobija ocene koje zaslužuje.**
- **Načinom predavanja srpskog jezika nije zadovoljno** 27.2% ispitanika, dok 68.2% ispitanika **smatra da im znanje srpskog jezika omogućava nastavak školovanja u Srbiji** – suprotno tvrdi 18.4% ispitanika.

² Važno je navesti i da 391 ispitanik (81.8%) ističe da ima prijatelje druge nacionalnosti, 75 navodi da nema prijatelje druge nacionalnosti (15.7%), dok 12 ispitanika (2.5%) ističe da nema prijatelje druge nacionalnosti i **ne želi da ih ima.**

3. Zaključci

Rezultati su nesumnjivo ukazali na to da **veliki broj učenika nije sklon iskazivanju diskriminatornih stavova, a još manje sklon da prema tim stavovima postupa.** Većina učenika iskazuje veoma tolerantne, društveno prihvatljive vrednosti, sa jasnom percepcijom toga šta je društveno poželjno i prihvatljivo, a šta ne. Posebno treba naglasiti činjenicu da se **velika većina ispitanika ne oseća diskriminisano, a u kontekstu hipoteze ovog istraživanja takođe se ne oseća se diskriminisano ni na nacionalnoj/etničkoj osnovi.** Rezultati iz ovog segmenta istraživanja dakle nisu potvrdila hipotezu istraživanja da velika većina ispitanika iskazuje diskriminatorne stavove i da se oseća diskriminisano po nacionalnoj/etničkoj osnovi.

Ispitanici su o većini pitanja imali slična mišljenja, a o stavovima su se slično izjašnjavali. Može se zaključiti da, bez obzira na nacionalnu pripadnost učenika, razlike u većini stavova nema.

Istraživanjem su identifikovana dva problema:

- **Izražena socijalna distanca između učenika različite nacionalne/etničke pripadnosti**
- **Nepoznavanje jezika (službenog i/ili dominantnog jezika sredine)**

Iako su rezultati ukazali na to da međusobna diskriminacija nije dominantni oblik društvenog odnosa među učenicima, kao i da *iskazivanje diskriminatornih stavova među učenicima ne preovlađuje*, uočljivo je da ne postoji kvalitetan društveni odnos između učenika različite nacionalnosti, kako unutar škole, tako i van nje. Stavovi kojima se ispitivao ovaj aspekt pokazali su da se vršnjačke grupe međusobno odvajaju uglavnom zbog jezika kojim govore, a na taj način i prema nacionalnoj/etničkoj pripadnosti. Četvrtina ispitanika koja se izjasnila da je lično bila diskriminisana, smatra da se to dogodilo upravo zbog jezika i nacionalne pripadnosti.

Rešenje ovog problema treba tražiti u promeni metodike nastave *srpskog jezika kao nematernjeg*, ali dakako i u razmatranju mogućnosti da se *učenicima srpske nacionalnosti ponudi mogućnost učenja dominantnog jezika sredine kao izbornog predmeta.*

Istraživanje je dostupno na internet sajtu
Pokrajinskog ombudsmana
<http://www.ombudsmanapv.org>
i Fejsbuk [stranici](#).